

2024/1069

2024.4.16.

AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS (EU) 2024/1069 IRÁNYELVE

(2024. április 11.)

a közéletben részt vevő személyeknek a nyilvánvalóan megalapozatlan keresetekkel vagy visszaélészerű bírósági eljárásokkal („közéleti részvételt akadályozó stratégiai perekkel”) szembeni védelméről

AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS AZ EURÓPAI UNIÓ TANÁCSA,

tekintettel az Európai Unió működéséről szóló szerződésre és különösen annak 81. cikke (2) bekezdésének f) pontjára,

tekintettel az Európai Bizottság javaslatára,

tekintettel az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményére ⁽¹⁾,

a jogalkotási aktus tervezete nemzeti parlamenteknek való megküldését követően,

rendes jogalkotási eljárás keretében ⁽²⁾,

mivel:

- (1) Az Unió célul tűzte ki magának, hogy fenntartja és fejleszti a szabadságon, a biztonságon és a jog érvényesülésén alapuló térséget, amelyben biztosított a személyek szabad mozgása. Egy ilyen térség létrehozásához az Uniónak többek között a határokon átnyúló vonatkozású polgári ügyekben folytatott igazságügyi együttműködéssel kapcsolatos, és a polgári eljárások megfelelő lefolytatását gátló akadályok megszüntetéséhez szükséges intézkedéseket kell elfogadnia. Az említett célt szükség esetén a tagállamokban alkalmazandó polgári eljárásjogi szabályok összeegyeztethetőségének előmozdításával kell elérni.
- (2) Az Európai Unióról szóló szerződés (EUSZ) 2. cikke kimondja, hogy az Unió az emberi méltóság tiszteletben tartása, a szabadság, a demokrácia, az egyenlőség, a jogállamiság, valamint az emberi jogok – ideértve a kisebbségekhez tartozó személyek jogait – tiszteletben tartásának értékein alapul.
- (3) Az EUSZ 10. cikkének (3) bekezdése értelmében minden uniós polgárnak joga van ahhoz, hogy részt vegyen az Unió demokratikus életében. Az Európai Unió Alapjogi Chartája (a továbbiakban: a Charta) többek között rendelkezik a magán- és családi élet tiszteletben tartásához, a személyes adatok védelméhez, a véleménynyilvánítás és a tájékozódás szabadságához – amely magában foglalja a tömegtájékoztatás szabadságának és sokszínűségének tiszteletben tartását is –, a gyülekezés és az egyesülés szabadságához való jogról, valamint a hatékony jogorvoslathoz és a tisztességes eljáráshoz való jogról.
- (4) A Charta 11. cikkében megállapított, a véleménynyilvánítás és a tájékozódás szabadságához való jog magában foglalja a véleményalkotáshoz való jogot, valamint az információk és eszmék megismerésének és közlésének szabadságát anélkül, hogy ebbe hatóság beavatkozhatna, és országhatárokra való tekintet nélkül. A Charta 11. cikkének azon tartalmát és terjedelmét szükséges tulajdonítani, amelyet az annak megfelelő, az emberi jogok európai egyezményének (a továbbiakban: EJEE) a véleménynyilvánítás szabadságához való jogról szóló 10. cikke hordoz az Emberi Jogok Európai Bírósága (a továbbiakban: EJB) által értelmezett módon.
- (5) A demokráciának, valamint a tömegtájékoztatás szabadságának és sokszínűségének az Unióban való megerősítéséről szóló, 2021. november 11-i állásfoglalásában az Európai Parlament felszólította a Bizottságot, hogy tegyen javaslatot egy puha és kemény jogi eszközökből álló csomagra annak kezelése érdekében, hogy egyre nő az újságírókat, a nem kormányzati szervezeteket (NGO-k), a tudományos élet képviselőit és a civil társadalmat érintő, a közéleti részvételt akadályozó stratégiai perek (a továbbiakban: stratégiai perek) száma az Unióban. A Parlament kijelentette, hogy olyan jogalkotási intézkedésekre van szükség a polgári és a büntető eljárásjog területén, mint például a visszaélészerű polgári peres eljárások esetében a korai elutasítási mechanizmus, az alperes részéről felmerülő költségek teljeskörű megtérítéséhez való jog és a kártérítéshez való jog. A 2021. november 11-i állásfoglalásban szerepelt továbbá a következőkre irányuló felhívás is: megfelelő képzés a bírák és a gyakorló jogi szakemberek számára a stratégiai perekről, a stratégiai perek áldozatainak pénzügyi támogatást nyújtani hivatott külön alap és a stratégiai perekkel kapcsolatos ügyekben hozott bírósági határozatok nyilvános nyilvántartása. Emellett a Parlament felszólított az 1215/2012/EU európai parlamenti és tanácsi rendelet ⁽³⁾ és a 864/2007/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet ⁽⁴⁾ felülvizsgálatára a „rágalmazási turizmus” és a „forum shopping” megelőzése érdekében.

⁽¹⁾ HL C 75., 2023.2.28., 143. o.

⁽²⁾ Az Európai Parlament 2024. február 27-i álláspontja (a Hivatalos Lapban még nem tették közzé) és a Tanács 2024. március 19-i határozata.

⁽³⁾ Az Európai Parlament és a Tanács 1215/2012/EU rendelete (2012. december 12.) a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról (HL L 351., 2012.12.20., 1. o.).

⁽⁴⁾ Az Európai Parlament és a Tanács 864/2007/EK rendelete (2007. július 11.) a szerződésen kívüli kötelmi viszonyokra alkalmazandó jogról („Róma II.”) (HL L 199., 2007.7.31., 40. o.).

- (6) Ezen irányelv célja, hogy megszüntesse a polgári eljárások megfelelő lefolytatását gátló akadályokat, egyúttal védelmet nyújtva a közéletben közérdekű ügyekben részt vevő természetes és jogi személyek – többek között újságírók, kiadók, médiaszervezetek, visszaélést bejelentő személyek és emberjog-védők, továbbá civil társadalmi szervezetek, NGO-k, szakszervezetek, művészek, kutatók és a tudományos élet képviselői – számára a közéleti részvételtől való eltántorítás céljából ellenük indított bírósági eljárásokkal szemben.
- (7) A véleménynyilvánítás szabadságához való jog olyan alapvető jog, amelyet kötelességtudattal és felelősséggel kell gyakorolni, figyelembe véve az emberek azon alapvető jogát, hogy pártatlan tájékoztatáshoz jussanak, valamint a hírnév védelméhez való alapvető jog tiszteletben tartását, a személyes adatok és a magánélet védelmét. Az említett jogok ütközése esetén valamennyi fél számára lehetővé kell tenni, hogy a tisztességes eljárás elvének tiszteletben tartása mellett bírósághoz fordulhasson. E célból ezen irányelvnek meg kell hagynia az ügyben eljáró bíróság számára a mérlegelési jogkört annak eldöntéséhez, hogy egy adott ügyben helyénvaló-e a releváns biztosítékok alkalmazása. Ilyen mérlegelési jogkör gyakorlása során a bíróság nem alkalmazhatja a releváns biztosítékokat például akkor, amikor a közéleti részvétel nem jóhiszemű, így például olyan esetekben, amikor – a közéleti részvételen keresztül – az alperes dezinformációt terjesztett, vagy koholt állításokat tett a felperes hírnevének megsértése céljából.
- (8) Az újságírók fontos szerepet játszanak a nyilvános vita elősegítésében, valamint az információk, vélemények és elképzelések terjesztésében és befogadásában. Lehetővé kell tenni számukra, hogy hatékonyan és félelem nélkül végezhesék tevékenységüket annak biztosítása érdekében, hogy az európai demokráciákban a polgárok többféle nézetet megismerjenek. A független, professzionális és felelős újságírás, valamint a sokszínű tájékoztatáshoz való hozzáférés a demokrácia kulcsfontosságú pillérei. Alapvető fontosságú, hogy az újságírók rendelkezzenek a szükséges térrel ahhoz, hogy – az újságírás etikájának megfelelően – hozzájárulhassanak a nyílt, szabad és tisztességes vitához, valamint felléphessenek a dezinformációval, az információmanipulációval és a beavatkozással szemben, továbbá védelemben részesüljenek, amikor jóhiszeműen járnak el.
- (9) Ezen irányelv nem foglalja magában az újságíró fogalom meghatározását, mivel a cél minden olyan természetes vagy jogi személy védelme, aki vagy amely a közéletben részt vesz. Hangsúlyozni kell azonban, hogy újságírást szereplők széles köre végez, ideértve a riportereket, elemzőket, kolumnistákat és bloggereket, valamint másokat is, akik nyomtatásban, az interneten vagy máshol önállóan publikálnak.
- (10) Az oknyomozó újságírók és médiaszervezetek különösen kulcsszerepet játszanak a szervezett bűnözés, a hatáskörrel való visszaélés, a korrupció, az alapvető jogok megsértése és a szélsőségesesség leleplezésében és az azok elleni küzdelemben. Munkájuk különösen nagy kockázattal jár, és növekvő számú támadásnak, gyilkosságnak és fenyegetésnek, valamint megfélemlítésnek és zaklatásnak vannak kitéve. Szilárd biztosítéki és védelmi rendszerre van szükség, hogy az oknyomozó újságírók számára lehetővé váljon – az igazság keresése és a nyilvánosság tájékoztatása miatti büntetéstől való félelem nélkül – betölteni kulcsfontosságú őrszem szerepüket a közérdekű ügyekben.
- (11) Az emberjog-védők számára lehetővé kell tenni, hogy aktívan részt vegyenek a közéletben, és előmozdítsák az elszámoltathatóságot, anélkül, hogy megfélemlítéstől kellene tartaniuk. Az emberjog-védők közé tartoznak olyan egyének, csoportok vagy szervezetek a civil társadalomban, akik vagy amelyek egyetemesen elismert emberi jogokat és alapvető szabadságokat mozdítanak elő és védelmeznek. Az emberjog-védők elkötelezettek a polgári, politikai, gazdasági, szociális, kulturális, környezeti és éghajlati jogoknak, a nők és az LMBTIQ-személyek jogainak előmozdítása és védelme, valamint a Charta 21. cikkében meghatározott közvetlen vagy közvetett megkülönböztetés elleni küzdelem mellett. Tekintettel az Unió környezetvédelmi és éghajlat-politikájára, a környezetjog-védőkre is figyelmet kell fordítani, mivel fontos szerepet játszanak az európai demokráciákban.
- (12) A nyilvános viták egyéb fontos résztvevői – így például a tudományos élet képviselői, a kutatók és a művészek – szintén megfelelő védelmet érdemelnek, mivel őket is célba vehetik stratégiai perek. Egy demokratikus társadalomban lehetővé kell tenni számukra, hogy megtorlástól való félelem nélkül tanítsanak, tanuljanak, kutassanak, adjanak elő és kommunikáljanak. A tudományos élet képviselői és a kutatók alapvetően hozzájárulnak a közbeszédhez és a tudás terjesztéséhez, biztosítják, hogy a demokratikus vitára információk birtokában kerüljön sor, valamint fellépnek a dezinformációval szemben.
- (13) Az egészséges és virágzó demokrácia egyik követelménye, hogy az emberek – akár hazai, akár külföldi – hatóságok vagy más befolyásos szereplők indokolatlan beavatkozása nélkül, aktívan részt vehessenek a nyilvános vitákban. Az érdemi részvétel biztosítása érdekében az emberek számára lehetővé kell tenni, hogy megbízható információkhoz jussanak, ami lehetővé teszi számukra, hogy kialakítsák saját véleményüket, és gyakorolják saját ítéletalkotásukat olyan nyilvános térben, amelyben a különböző nézetek szabadon kifejezhetők.
- (14) E környezet előmozdítása érdekében fontos megvédeni a természetes és jogi személyeket a közéleti részvételt akadályozó, visszaélésszerű bírósági eljárásoktól. Az ilyen bírósági eljárásokat nem az igazságszolgáltatáshoz való jog érvényesítése, hanem – jellemzően zaklatás és megfélemlítés alkalmazásával – a nyilvános vita elnémítása, valamint annak megakadályozása céljából indítják, hogy kivizsgálják és jelentsék az uniós és a nemzeti jog megsértésének eseteit.

- (15) A stratégiai pereket jellemzően befolyásos jogalanyok, például egyének, lobbicsoportok, vállalatok, politikusok és állami szervek indítják, hogy megkíséreljék a nyilvános vita elnémítását. E pereket gyakran jellemzi a felek közötti erőviszonyok kiegyensúlyozatlansága, amikor a felperes az alperesnél erősebb pénzügyi vagy politikai helyzetben van. Bár az erőviszonyok kiegyensúlyozatlansága nem elengedhetetlen elem az ilyen ügyekben, amennyiben fennáll, jelentősen növeli a közéleti részvételt akadályozó bírósági eljárások káros hatásait és visszatartó hatásait. Amennyiben fennáll ilyen kiegyensúlyozatlanság, a felperes által az alperessel szemben alkalmazott, gazdasági előnnyel vagy politikai befolyással való visszaélés – a jogi megalapozottság hiányával együtt – különös aggodalomra ad okot, ha a kérdéses visszaélészerű bírósági eljárást közvetlenül vagy közvetve állami költségvetésből finanszírozzák, és azt a független médiaszervezetekkel, a független újságírással és a civil társadalommal szembeni egyéb, közvetlen vagy közvetett állami intézkedésekkel ötvözik.
- (16) A közéleti részvételt akadályozó bírósági eljárások kedvezőtlen hatást gyakorolhatnak a közéletben részt vevő természetes és jogi személyek hitelességére és hírnevére, és kimeríthetik a pénzügyi és egyéb erőforrásaikat. Az ilyen eljárások eredményeként késedelmet szenvedhet vagy teljesen ellehetetlenülhet valamely közérdekű ügyre vonatkozó információk közzététele. Az eljárások hossza és a pénzügyi nyomás visszatartó hatást gyakorolhat a közéletben részt vevő természetes és jogi személyekre. Az ilyen gyakorlatok meglete ezért elrettentő hatást gyakorolhat a munkájuk tekintetében azáltal, hogy – a lehetséges jövőbeli bírósági eljárásoktól való félelemben – hozzájárulhat az öncenzúrához, ami a nyilvános vita elszegényítéséhez vezet az egész társadalom kárára.
- (17) A közéleti részvételt akadályozó, visszaélészerű bírósági eljárások által célba vett személyek egyidejűleg több, néha több joghatósági területen indított üggyel is szembesülhetnek. Ezen irányelv kizárólag a határokon átnyúló vonatkozású, polgári vagy kereskedelmi jellegű ügyekre alkalmazandó, bár a közéleti részvételt megakadályozására, korlátozására vagy szankcionálására irányuló gyakorlatok közigazgatási vagy büntetőügyeket, vagy különböző típusú eljárások kombinációját is magukban foglalhatják. Az egyik tagállam joghatósága alatt egy másik tagállamban lakóhellyel vagy székhellyel rendelkező személlyel szemben indított eljárások általában bonyolultabbak és költségesebbek az alperes számára. A közéleti részvételt akadályozó bírósági eljárások felperesei eljárásjogi eszközöket is alkalmazhatnak, hogy növeljék a peres eljárás hosszát és költségeit, és hogy – a kereset elbírálására legalkalmasabb joghatósági terület helyett – olyan joghatósági területen indítsanak eljárást, amelyet az ügyük szempontjából kedvezőnek tekintenek (forum shopping). A pénzügyi nyomás, az eljárások hossza és sokfélesége, valamint a szankciókkal való fenyegetés hatékony eszközöket képeznek a kritikus hangok megfélemlítésére és elhallgattatására. Az ilyen gyakorlatok szükségtelen és káros terhet rónak az igazságszolgáltatási rendszerekre is, és azok erőforrásaival való visszaéléshez vezetnek, az ilyen rendszerekkel való visszaélést képezve.
- (18) Az ezen irányelvben előírt biztosítékok minden olyan természetes vagy jogi személyre alkalmazandók, aki vagy amely közvetlenül vagy közvetve részt vesz a közéletben. Védniük kell azon természetes vagy jogi személyeket is, akik vagy amelyek – szakmai vagy személyes alapon – valamely közérdekű ügyben történő közéleti részvételhez közvetlenül kapcsolódó célokból egy másik személyt támogatnak, segítenek, vagy számára árut vagy szolgáltatást nyújtanak, így például az ügyvédek, a családtagok, az internetszolgáltatókat, a kiadókat vagy a nyomdákat, akik vagy amelyek – a stratégiai perek által célba vett személyek támogatása, segítése vagy a számukra történő áru- vagy szolgáltatásnyújtás miatt – bírósági eljárásokkal szembesülnek, vagy akiket vagy amelyeket ilyen eljárásokkal fenyegetnek.
- (19) Ezen irányelvet bármely típusú, határokon átnyúló vonatkozású, polgári eljárásban előterjesztett, polgári vagy kereskedelmi jellegű jogi követelésre vagy keresetre alkalmazni kell, tekintet nélkül a bíróság jellegére. Ez magában foglalja az ideiglenes és biztosítási intézkedések iránti eljárásokat, a viszontkereseteket vagy a más jogi eszközök keretében rendelkezésre álló, egyéb egyedi jogorvoslattípusokat. Ha polgári jogi igényeket érvényesítenek a büntetőeljárásban, ezen irányelv alkalmazandó, amennyiben az említett igények elbírálására teljes mértékben a polgári eljárásjog az irányadó. Nem alkalmazandó azonban, amennyiben az ilyen igények elbírálására teljes mértékben vagy részben a büntető eljárásjog az irányadó.
- (20) Ezen irányelv nem alkalmazandó az államnak a közhatalmi jogosítványai gyakorlása során hozott intézkedései vagy elkövetett mulasztásai (acta iure imperii) miatti felelősségéből fakadó keresetekre, vagy az állam nevében eljáró tisztviselőkkel szembeni keresetekre, vagy a hatóságok cselekményeivel kapcsolatos felelősségre, ideértve az államilag kinevezett tisztségviselők felelősségét is. A tagállamok – a nemzeti jog alapján – kiterjeszthetik az ezen irányelvben előírt eljárási biztosítékok hatályát az ilyen keresetekre. Az Európai Unió Bíróságának állandó ítélkezési gyakorlatával összhangban egyes bírósági eljárások mégis az ezen irányelvben említett „polgári és kereskedelmi ügyek” hatálya alá tartozhatnak, amennyiben az állam vagy valamely közjogi szerv a fél, ha a cselekményekre vagy a mulasztásokra nem a közhatalmi jogosítványok gyakorlása során került sor. Ezen irányelv nem alkalmazandó büntetőügyekre vagy a választottbíráskodásra.
- (21) Ezen irányelv minimumszabályokat állapít meg, ezáltal lehetővé téve a tagállamok számára, hogy a közéletben részt vevő személyek számára kedvezőbb rendelkezéseket fogadjanak el vagy tartsanak fenn, ideértve az olyan nemzeti rendelkezéseket is, amelyek hatékonyabb eljárási biztosítékokat állapítanak meg, így például egy olyan felelősségi rendszert, amely megőrzi és védi a véleménynyilvánítás és a tájékozódás szabadságához való jogot. Ezen irányelv végrehajtása a tagállamok egyikében sem szolgálhat indokként a már meglévő védelmi szinthez képest történő visszalépésre.

- (22) A közéleti részvétel fogalmát úgy kell meghatározni, hogy az valamely természetes vagy jogi személy által az alapvető jogok – így például a véleménynyilvánítás és a tájékozódás szabadsága, a művészet és a tudomány szabadsága, vagy a gyülekezési és az egyesülési szabadság – gyakorlása során, valamely jelenlegi vagy jövőbeli közérdekű ügyre vonatkozó nyilatkozat megtételét vagy tevékenység végzését jelenti, ideértve az újságírói, politikai, tudományos, akadémiai, művészeti, kommentár jellegű vagy satirikus közlemények, kiadványok vagy művek létrehozását, kiállítását, reklámozását vagy egyéb promócióját, valamint a marketing tevékenységeket. A jövőbeli közérdek azon tényre utal, hogy egy ügy még lehet, hogy nem közérdekű, de azzá válhat, amint a nyilvánosság tudomást szerez arról, például közzététel útján. A közéleti részvételbe beletartozhatnak a tudományos élet szabadsága és a művészi szabadság gyakorlásával, az egyesülés és a békés célú gyülekezés szabadságához való joggal kapcsolatos tevékenységek is, így például a lobbitevékenységek, a tüntetések és tiltakozások szervezése vagy az azokban való részvétel, vagy a megfelelő ügyintézéshez való jog és a hatékony jogorvoslathoz való jog gyakorlásából eredő tevékenységek, így például a bíróságok vagy a közigazgatási szervek előtt indított keresetek, és a nyilvános meghallgatásokon való részvétel. A közéleti részvételnek magában kell foglalnia az olyan előkészítő, támogató vagy segítő tevékenységeket is, amelyek közvetlenül és szervesen kapcsolódnak a stratégiai perek által a közéleti részvétel elfojtása érdekében célba vett nyilatkozathoz vagy tevékenységhez. Az ilyen tevékenységeknek közvetlenül valamely konkrét közéleti részvételi cselekményre kell vonatkozniuk, vagy egy stratégiai per tényleges célpontja és az előkészítő, támogató vagy segítő tevékenységet végző személy közötti szerződéses kapcsolaton kell alapulniuk. Az a kereset, amelyet nem újságíróval vagy emberjog-védővel szemben, hanem az ő munkáikat publikáló internetplatformmal, vagy egy szöveget kinyomtató vállalattal, vagy a szöveget értékesítő üzlettel szemben indítanak, a közéleti részvétel elhallgattatásának hatékony eszköze lehet, mivel ilyen szolgáltatások nélkül a vélemények nem tehetők közzé, és így nem befolyásolhatják a nyilvános vitát. Emellett a közéleti részvétel kiterjedhet a közvélemény tájékoztatására vagy befolyásolására irányuló, vagy a nyilvánosság általi fellépést előmozdítani hivatott egyéb tevékenységekre is, ideértve a magán- vagy közjogi szervezetek által egy közérdekű kérdéssel kapcsolatban végzett olyan tevékenységeket is, mint a kutatás, felmérés, kampány vagy bármely más kollektív fellépés szervezése vagy az abban való részvétel.
- (23) A közérdekű ügy fogalmát úgy kell meghatározni, hogy annak jelentésébe beletartoznak az alapvető jogok gyakorlása szempontjából releváns kérdések. Olyan kérdések tartoznak ide, mint a nemek közötti egyenlőség, a nemi alapú erőszakkal szembeni védelem és a megkülönböztetés tilalma, a jogállamiság védelme, a tömegtájékoztatás szabadsága és sokszínűsége. E fogalomba beletartoznak az áruk, termékek vagy szolgáltatások minősége, biztonsága vagy más releváns aspektusai is, amennyiben az ilyen kérdések relevánsak a közegészségügy, a biztonság, a környezet, az éghajlat vagy a fogyasztói és a munkavállalói jogok szempontjából. A fogyasztó és a gyártó vagy szolgáltató közötti, valamely árura, termékre vagy szolgáltatásra vonatkozó, pusztán egyedi vitára csak akkor terjed ki a közérdekű ügy fogalma, ha az ügy tartalmaz közérdekű elemet, például, amennyiben olyan termékre vagy szolgáltatásra vonatkozik, amely nem felel meg a környezetvédelmi vagy a biztonsági előírásoknak.
- (24) Szintén közérdekű ügyeknek tekintendők egy közszereplőnek minősülő természetes vagy jogi személy tevékenységei, mivel a nyilvánosság jogosan érdeklődhet azok iránt. Nem áll fenn azonban jogos érdek, amennyiben az ilyen személyre vonatkozó nyilatkozat vagy tevékenység egyetlen célja valamely konkrét közönség kíváncsiságának kielégítése egy természetes személy magánéletének részleteire vonatkozóan.
- (25) Valamely törvényhozó, végrehajtó vagy igazságügyi szerv vagy bármely más hivatalos eljárás általi vizsgálat tárgyát képező ügyek példák lehetnek a közérdekű ügyekre. Az ilyen ügyekre konkrét példát jelenthetnek a környezetvédelmi előírásokra vagy a termékbiztonságra vonatkozó jogszabályok, valamely szennyező gyár vagy bányászatra adott környezetvédelmi engedély, vagy az egyedi ügyön túlmutató jogi jelentőséggel bíró bírósági eljárások, például az egyenlőségre, a munkahelyi megkülönböztetésre, a környezeti bűncselekményre vagy a pénzmosásra vonatkozó eljárások.
- (26) A korrupcióra, csalásra, sikkasztásra, pénzmosásra, zsarolásra, kényszerítésre, szexuális zaklatásra és nemi alapú erőszakra vagy a megfélemlítés és a bűnözés egyéb formáira – ideértve a pénzügyi bűnözést és a környezeti bűncselekményt is – vonatkozó állítások közérdekű ügyeknek minősülnek. Amennyiben a szóban forgó jogellenes magatartás közérdekű ügy, nem lehet releváns, hogy a nemzeti jog alapján bűncselekményként vagy szabálysértésként van-e kategorizálva.
- (27) Az olyan tevékenységek, amelyek célja az EUSZ 2. cikkében rögzített értékek védelme, a demokratikus folyamatokba való be nem avatkozás elvének védelme, valamint az információkhoz való nyilvános hozzáférés biztosítása vagy megkönnyítése a dezinformáció elleni küzdelem céljából – ideértve a demokratikus folyamatoknak az indokolatlan beavatkozással szembeni védelmét is – szintén közérdekűnek minősülnek.

- (28) A közéleti részvételt akadályozó, visszaélősszerű bírósági eljárások jellemzően a felperes által rosszhiszeműen alkalmazott pereskedési taktikákat foglalnak magukban, így például a következőket: a joghatóság megválasztásával kapcsolatos taktika, egy vagy több, teljes mértékben vagy részben megalapozatlan kereset támogatása, túlzott követelések támasztása, késleltetési taktikák alkalmazása, vagy ügyeknek az eljárás későbbi szakaszában történő megszüntetéséről való döntés, több eljárás hasonló ügyekben való indítása, és aránytalan költségek okozása az alperes számára az eljárás során. A felperes múltbeli magatartását és különösen a jogi megfélemlítés korábbi eseteit is figyelembe kell venni annak megállapításakor, hogy a bírósági eljárás visszaélősszerű-e. Az említett pereskedési taktikákat – amelyek gyakran párosulnak az eljárás előtt vagy során a megfélemlítés, a zaklatás vagy a fenyegetés különböző formáival – a felperes az igazságszolgáltatáshoz való hozzáféréstől vagy valamely jog tényleges gyakorlásától eltérő célokra használja, és azok arra irányulnak, hogy a szóban forgó üggyel kapcsolatos közéleti részvételtől visszatartó hatást érjenek el.
- (29) A közéleti részvételt akadályozó, visszaélősszerű bírósági eljárásban előterjesztett keresetek lehetnek teljes mértékben vagy részben megalapozatlanok. Ez azt jelenti, hogy a keresetnek nem feltétlenül kell teljesen megalapozatlannak lennie ahhoz, hogy az eljárás visszaélősszerűnek minősüljön. Például, még a személyiségi jogok olyan kisebb megsértése is, amely az alkalmazandó jog alapján szerény kártérítési követeléshez vezethet, visszaélősszerű lehet, ha nyilvánvalóan túlzott összeget vagy korrekciós intézkedést követelnek. Másrészt, ha a bírósági eljárásban a felperes megalapozott keresetekkel él, az ilyen eljárás nem tekinthető ezen irányelv alkalmazásában visszaélősszerűnek.
- (30) Amennyiben a stratégiai pereknek határokon átnyúló dimenziója van, az alperesek számára nő a komplexitás és a kihívások száma, mivel más államokban – olykor egyszerre több államban – is el kell járniuk. Ez viszont további költségeket és további terheket eredményez, ami még hátrányosabb következményekkel jár. Valamely ügyet határokon átnyúló vonatkozásúnak kell tekinteni, kivéve, ha mindkét fél az eljáró bíróság helye szerinti tagállammal azonos tagállamban rendelkezik lakóhellyel vagy székhellyel, és az érintett helyzet szempontjából releváns minden egyéb elem az említett tagállamban található. A bíróság feladata megállapítani – az egyes ügyek sajátos körülményeinek függvényében – az érintett helyzet szempontjából releváns elemeket, adott esetben figyelembe véve például a konkrét közéleti részvételi cselekményt vagy az esetleges visszaélésre utaló konkrét elemeket is, különösen, amennyiben több eljárást is indítanak egynél több államban. A bíróság általi ilyen megállapítást az alkalmazott kommunikációs eszközre tekintet nélkül kell elvégezni.
- (31) Az alperesek számára lehetővé kell tenni, hogy a következő eljárási biztosítékokat igényeljék: biztosíték az eljárás költségei, és adott esetben a kártérítés fedezésére, a nyilvánvalóan megalapozatlan keresetek korai elutasítása, és a korrekciós intézkedések, nevezetesen a költségek viselésére kötelezés és a szankciók vagy egyéb, azonos hatékonyságú megfelelő intézkedések. Az ilyen eljárási biztosítékokat a Charta 47. cikkében meghatározott, a hatékony jogorvoslathoz és a tisztességes eljáráshoz való joggal összhangban kell alkalmazni, mérlegelési jogkört hagyva a bíróság számára egyedi ügyekben ahhoz, hogy megfelelően megvizsgálja a szóban forgó ügyet, ezáltal lehetővé téve a nyilvánvalóan megalapozatlan keresetek mielőbbi gyors elutasítását az igazságszolgáltatáshoz való tényleges hozzáférés korlátozása nélkül.
- (32) A tagállamoknak biztosítaniuk kell, hogy az ezen irányelvben előírt valamennyi eljárási biztosíték elérhető legyen azon természetes vagy jogi személyek számára, akikkel szemben a közéletben való részvételük miatt bírósági eljárást indítottak, és hogy az említett biztosítékok érvényesítése ne legyen indokolatlanul nehéz. A nemzeti jogban kell meghatározni vagy fenntartani az arra vonatkozó konkrét eljárási, alaki és módszertani szabályokat, hogy az ügyben eljáró bíróságnak miként kell kezelnie az eljárási biztosítékok iránti kérelmeket. Például, a tagállamok a bizonyítékok kezelésére vonatkozó, meglévő polgári eljárásjogi szabályokat alkalmazhatnak annak értékeléséhez, hogy teljesülnek-e az eljárási biztosítékok alkalmazásának feltételei, vagy e tekintetben egyedi szabályokat állapíthatnak meg.
- (33) Annak biztosítása érdekében, hogy a biztosíték és a korai elutasítás iránti kérelmeket gyorsítva bírálják el, a tagállamok határidőt szabhatnak a tárgyalások megtartására vagy a bírósági határozathozatalra vonatkozóan. A tagállamok emellett az ideiglenes intézkedésekkel kapcsolatos eljárásokhoz hasonló rendszereket is elfogadhatnak. Az eljárások lehető leggyorsabb lezárása érdekében a tagállamoknak – a nemzeti eljárásjoggal összhangban – törekedniük kell annak biztosítására, hogy amennyiben az alperes ezen irányelv alapján korrekciós intézkedésekért folyamodott, az ilyen kérelemről szóló határozatot is gyorsított módon hozzák meg, többek között a gyorsított elbírálásra vonatkozó, a nemzeti jogban már meglévő eljárások igénybevételével.
- (34) Egyes, a közéleti részvételt akadályozó, visszaélősszerű bírósági eljárásokban a felperesek szándékosan visszavonják vagy módosítják a keresetet vagy a beadványt annak érdekében, hogy elkerüljék, hogy a bíróság a költségeket a pernyertes fél számára ítélje meg. Az említett jogi taktika egyes tagállamokban nem teszi lehetővé az alperes számára, hogy az eljárás költségeit részére megtérítsék. Az ilyen visszavonások vagy módosítások – ha azokról a nemzeti jog rendelkezik, és nem sértve a feleknek az eljárások feletti rendelkezésével kapcsolatos jogkörét – nem érinthetik ezért az alperes azon lehetőségét, hogy a közéleti részvételt akadályozó, visszaélősszerű bírósági eljárásokkal szemben a nemzeti joggal összhangban korrekciós intézkedésekért folyamodjon. Ez nem érintheti a tagállamok lehetőségét arra, hogy úgy rendelkezzenek, hogy az eljárási biztosítékokról hivatalból is lehet intézkedni.

- (35) A hatékonyabb szintű védelem biztosítása érdekében lehetővé kell tenni, hogy az olyan egyesületek, szervezetek, szakszervezetek és egyéb jogalanyok, amelyeknek a nemzeti jog által meghatározott kritériumoknak megfelelően jogos érdekük fűződik a közéletben részt vevő személyek jogainak védelméhez vagy előmozdításához, támogassák az alperest annak beleegyezése esetén a közéleti részvétellel kapcsolatban indított bírósági eljárásokban. Az említett támogatásnak biztosítani kell, hogy az ilyen eljárások során fel lehessen használni az ilyen jogalanyok speciális szakértelmét, hozzájárulva ezáltal ahhoz, hogy a bíróság értékelje azt, hogy egy ügy visszaélészerű-e, vagy egy kereset nyilvánvalóan megalapozatlan-e. Ilyen támogatás öltheti például az ügy szempontjából releváns tájékoztatás megadásának formáját, a bírósági eljárásban az alperes javára történő beavatkozás formáját, vagy megadható bármely más, a nemzeti jog által előírt formában. A nemzeti jognak kell szabályoznia azon feltételeket, amelyek mellett az NGO-k támogathatják az alperest, és az ilyen támogatásra vonatkozó eljárásjogi követelményeket, így például adott esetben a határidőket. Ez nem sértheti az egyéb uniós vagy nemzeti jogszabályok által garantált, meglévő képviseleti és beavatkozási jogokat. Azon tagállamok, amelyek nem rendelkeznek a jogos érdekre vonatkozó kritériumokkal, elfogadhatják, hogy a jogalanyok általában támogathatják az alperest ezen irányelvvel összhangban.
- (36) Az alperes számára további biztosíték nyújtása érdekében lehetővé kell tenni, hogy az eljárás becsült költségeinek fedezetére biztosítékot ítéljenek meg, amely magában foglalhatja a jogi képviseletnek az alperesnél felmerült költségeit és – ha a nemzeti jog úgy rendelkezik – a becsült kártérítést is. Szükséges azonban egyensúlyt teremteni az említett intézkedés és a felperes igazságszolgáltatáshoz való joga között. Lehetővé kell tenni az eljáró bíróság számára, hogy – amennyiben helyénvalónak ítéli – elrendelje, hogy a felperes nyújtson biztosítékot, ha fennállnak olyan elemek, amelyek arra utalnak, hogy az eljárás visszaélészerű, vagy ha fennáll annak kockázata, hogy nem térítik meg az alperes költségeit, vagy figyelembe véve a felek gazdasági helyzetét vagy a nemzeti jogban megállapított egyéb ilyen kritériumokat. A biztosíték megítélése nem von maga után az ügy érdemére vonatkozó ítéletet, hanem biztosítási intézkedésként szolgál arra, hogy megóvja az eljárással való visszaélést megállapító jogerős határozat joghatásait, valamint fedezze a költségeket, és – ha a nemzeti jog úgy rendelkezik – az alperesnek okozott potenciális károkat, különösen akkor, ha helyrehozhatatlan kár kockázata áll fenn. A tagállamokra tartozik eldönteni, hogy a bíróságnak hivatalból vagy az alperes kérelmére kell-e biztosítékot elrendelnie. Amennyiben a nemzeti jog úgy rendelkezik, a biztosíték nyújtását a bírósági eljárás bármely szakaszában lehetővé kell tenni.
- (37) A korai elutasítást megállapító határozatnak az ügy érdemére vonatkozó, megfelelő vizsgálatot követően hozott határozatnak kell lennie. A tagállamoknak új szabályokat kell elfogadniuk, vagy a nemzeti jog keretében meglévő szabályokat kell alkalmazniuk annak érdekében, hogy a bíróság dönthessen a nyilvánvalóan megalapozatlan keresetek elutasításáról, amint megkapta a határozat alátámasztásához szükséges információkat. Az ilyen elutasításra az eljárás lehető legkorábbi szakaszában kell, hogy sor kerüljön, az említett pillanat azonban az eljárás során bármikor bekövetkezhet, attól függően, hogy a bíróság – a nemzeti joggal összhangban – mikor kap ilyen információkat. A korai elutasítás megadásának lehetősége nem zárja ki azon nemzeti szabályok alkalmazását, amelyek lehetővé teszik a nemzeti bíróságok számára, hogy már akár az eljárás megindítása előtt értékeljék a kereset elfogadhatóságát.
- (38) Amennyiben az alperes a kereset elutasítását kérte annak nyilvánvaló megalapozatlansága miatt, a bíróságnak a nemzeti joggal összhangban gyorsított eljárásban kell foglalkoznia az említett kérelemmel, felgyorsítandó annak értékelését, hogy a kereset nyilvánvalóan megalapozatlan-e, figyelembe véve az ügy sajátos körülményeit.
- (39) A polgári eljárásjog általános elveivel összhangban a közéletben részt vevő természetes vagy jogi személy ellen keresetet benyújtó felperesre hárul a bizonyítási teher az ilyen kereset megalapozottságát illetően. Amennyiben az alperes korai elutasítás iránti kérelmet nyújtott be, a felperesnek – az említett korai elutasítás elkerülése érdekében – alá kell támasztania a keresetet legalább annyiban, hogy a bíróság meg tudja állapítani, hogy a kereset nem nyilvánvalóan megalapozatlan.
- (40) A korai elutasítást megállapító határozattal szemben fellebbezésnek van helye. A korai elutasítást megtagadó határozat – a nemzeti joggal összhangban – szintén fellebbezés tárgyát képezheti.
- (41) Amennyiben a bíróság megállapította, hogy az eljárás visszaélészerű, a költségeknek tartalmazniuk kell az eljárásnak a nemzeti jog alapján megtéríthető valamennyi költség típusát, ideértve a jogi képviseletnek az alperesnél felmerült teljes költségét is, kivéve, ha az ilyen költségek túlzottak. Amennyiben a nemzeti jog a jogszabályban foglalt díjtáblázatokban meghatározottak felett nem írja elő a jogi képviseleti költségek teljeskörű megtérítését, a tagállamoknak biztosítaniuk kell, hogy a felperes a nemzeti jog alapján rendelkezésre álló más módokon, teljes mértékben viselje az ilyen költségeket. Nem lehet azonban megtéríteni a jogi képviselet teljes költségeit, amennyiben az ilyen költségek túlzottak, például, amennyiben aránytalan díjakról állapodtak meg. A bíróságnak a nemzeti joggal összhangban kell meghoznia a költségekre vonatkozó határozatokat.

- (42) A fő célja annak, hogy a bíróságok lehetőséget kapnak szankciókat vagy egyéb, azonos hatékonyságú, megfelelő intézkedéseket elrendelni, az, hogy elrettentse a potenciális felpereseket a közéleti részvételt akadályozó, visszaélészerű bírósági eljárások indításától. Az egyéb megfelelő intézkedéseknek, ideértve a kártérítés fizetését vagy – ha a nemzeti jog úgy rendelkezik – a bírósági határozat közzétételét is, a szankciókkal azonos hatékonyságúnak kell lenniük. Amennyiben a bíróság megállapította, hogy az eljárás visszaélészerű, az ilyen szankciókat vagy egyéb, azonos hatékonyságú, megfelelő intézkedéseket eseti alapon kell meghatározni, azoknak arányosnak kell lenniük az azonosított visszaélés jellegével, és az arra utaló elemekkel, és figyelembe kell venniük az említett eljárásban rejlő, a közéleti részvételre káros vagy visszatartó hatás gyakorlására való potenciált, vagy az erőviszonyok kiegyensúlyozatlanságát kihasználó felperes gazdasági helyzetét. A tagállamokra tartozik dönteni az esetleges pénzüsszegek megfizetésének módjáról.
- (43) A több országot érintő ügyek összefüggésében fontos felismerni az Unióban lakóhellyel rendelkező újságírók, emberijog-védők és más, a közéletben részt vevő személyek ellen harmadik országokban indított stratégiai perek veszélyét is. A harmadik országbeli stratégiai perekben előfordulhat, hogy túlzott mértékű kártérítéseket ítélnak meg a közéletben részt vevő személyekkel szemben. A stratégiai perek célpontjai számára a harmadik országokban folytatott bírósági eljárások bonyolultabbak és költségesebbek. Az Unióban a demokrácia, valamint a véleménynyilvánítás és a tájékozódás szabadságához való jog védelme, továbbá annak elkerülése érdekében, hogy az ezen irányelv által nyújtott biztosítékokat alássa a bírósági eljárások más államokban történő igénybevétele, fontos védelmet nyújtani a harmadik országokban a közéleti részvételt akadályozó, nyilvánvalóan megalapozatlan keresetekkel és visszaélészerű bírósági eljárásokkal szemben. A tagállamokra tartozik eldönteni, hogy valamely harmadik országbeli ítélet elismerését és végrehajtását a közrenddel (*ordre public*) nyilvánvalóan ellentétes volta miatt vagy egy külön megtagadási okból tagadják-e meg.
- (44) Ezen irányelv új, különös joghatósági okot hoz létre annak érdekében, hogy a stratégiai pereknek az Unióban lakóhellyel vagy székhellyel rendelkező célpontjai számára hatékony korrekciós intézkedés álljon rendelkezésre az Unióban egy harmadik ország bírósága előtt az Unión kívül lakóhellyel vagy székhellyel rendelkező felperes által indított, a közéleti részvételt akadályozó, visszaélészerű bírósági eljárásokkal szemben. Ezen irányelv attól függetlenül alkalmazandó, hogy a határozatot meghozták-e, vagy a határozat jogerős-e, mivel a stratégiai perek célpontjai – a bírósági eljárás elejétől kezdve, és esetleg határozathozatal nélkül is, mint például a kereset visszavonása esetében – kárt szenvedhetnek, és költségeket kell viselniük. Azonban a tagállamok számára lehetővé kell tenni, hogy úgy döntsének, a nemzeti joggal összhangban korlátozzák a joghatóság gyakorlását, amíg az eljárás még folyamatban van a harmadik országban, elrendelve például az eljárásnak a tagállamban való felfüggesztését. Ez a különös joghatósági ok lehetővé teszi az Unióban lakóhellyel vagy székhellyel rendelkező célpontok számára, hogy a lakóhelyük vagy székhelyük szerinti bíróság előtt kérjék a harmadik ország bírósága előtti eljárással kapcsolatos azon károk és költségek megtérítését, amelyek már felmerültek, vagy amelyek esetében észszerűen várható, hogy fel fognak merülni. Az említett különös joghatósági ok célja, hogy az Unióban lakóhellyel vagy székhellyel rendelkező személyek ellen harmadik országokban indított stratégiai perekkel szemben elrettentő hatást gyakoroljon, és lehetővé kell tenni az ilyen eljárásokban hozott döntés végrehajtását például akkor, amikor egy, az Unión kívül lakóhellyel vagy székhellyel rendelkező felperes vagyoni eszközökkel rendelkezik az Unióban. Az említett különös joghatósági okra vonatkozó, ezen irányelvben megállapított rendelkezés nem terjedhet ki az alkalmazandó jogra vagy magára a kártérítésre vonatkozó anyagi jogra.
- (45) Ezen irányelv – az Európai Unió működéséről szóló szerződés (EUMSZ) 351. cikkével összhangban – nem érintheti azon kétoldalú és többoldalú egyezmények és megállapodások alkalmazását, amelyeket egy harmadik állam és az Unió vagy egy tagállam ezen irányelv hatálybalépésének időpontja előtt kötött, ideértve a 2007. évi Luganói Egyezményt is.
- (46) A tagállamoknak az úgynevezett „egyablakos ügyintézés” keretében egyetlen helyen elérhetővé kell tenniük a rendelkezésre álló eljárási biztosítékokra, korrekciós intézkedésekre és a meglévő támogatási intézkedésekre vonatkozó tájékoztatást annak érdekében, hogy a stratégiai perek által célba vett személyek számára könnyű és díjmentes hozzáférést biztosítsanak célzott tájékoztatáshoz, hogy segítsenek nekik valamennyi releváns információt megtalálni. A stratégiai perekben jellemző, hogy a célba vett személyek súlyos pénzügyi következményeket, valamint pszichés sérelmet és a jó hírnév megsértését szenvedik el. Az ilyen sérelem okozása a stratégiai perek felpereseinek egyik célja, amikor a közéleti részvételt akadályozó, visszaélészerű bírósági eljárást indítanak. Ezért az „egyablakos ügyintézés” útján nyújtott tájékoztatásnak ki kell terjednie a meglévő támogatási mechanizmusokra, például az olyan releváns szervezetekre és egyesületekre vonatkozó információkra, amelyek a stratégiai perek célpontjainak jogi vagy pénzügyi segítséget, valamint pszichológiai támogatást nyújtanak. Ezen irányelv nem határozza meg az említett egyablakos ügyintézés formáját.
- (47) A releváns bírósági határozatok közzétételének célja felhívni a figyelmet a stratégiai perekre, és azokról információforrást biztosítani a bíróságok, a jogi szakemberek és a nyilvánosság számára. Az ilyen közzététel során tiszteletben kell tartani a személyes adatok védelmére vonatkozó uniós és nemzeti jogszabályokat, és az ilyen közzétételt megfelelő csatornákon – így például a meglévő igazságügyi adatbázisokon vagy az európai e-igazságügyi portálon – keresztül lehet biztosítani. Az adminisztratív teher korlátozása érdekében a tagállamokat legalább arra kell kötelezni, hogy a nemzeti fellebbviteli bíróságok vagy a legmagasabb fokú bíróságok ítéleteit tegyék közzé.

- (48) A tagállamok által ezen irányelv alapján gyűjtendő adatok típusa – amennyiben rendelkezésre állnak – korlátozott számú kulcsfontosságú elemre összpontosít, így például a közéleti részvételt akadályozó, visszaélésszerű bírósági eljárások számára az alperesek és a felperesek típusai alapján, valamint az ilyen bírósági eljárások megindítására alkalmazott keresetek típusai szerint osztályozva. Ilyen adatokra van szükség a stratégiai perek meglétének és a számuk növekedésének nyomon követéséhez az Unióban, információkat szolgáltatva a hatóságok és az egyéb érdekelt felek számára a stratégiai perek számszerűsítéséhez és jobb megértéséhez, továbbá segítve azokat a szükséges támogatás nyújtásában a stratégiai perek célpontjai számára. Az adatok elérhetőségét elősegítené az igazságszolgáltatás digitalizációja.
- (49) Az (EU) 2022/758 bizottsági ajánlás⁽⁵⁾ címzettjei a tagállamok, és az ajánlás átfogó intézkedési eszköztárat biztosít, ideértve a képzést, a figyelemfelkeltést, a közéleti részvételt akadályozó, visszaélésszerű bírósági eljárások célpontjainak nyújtandó támogatást, az adatgyűjtést, valamint a közéleti részvételt akadályozó bírósági eljárásokra vonatkozó jelentéstételt és azok nyomon követését. Amikor a Bizottság jelentést készít ezen irányelv alkalmazásáról – figyelembe véve az egyes tagállamok nemzeti kontextusát is, ideértve az (EU) 2022/758 ajánlás végrehajtását is –, helyénvaló, hogy könnyen elérhető formában elkészítse a jelentés különálló összefoglalóját is, amely kulcsfontosságú információkat tartalmaz az ezen irányelv által előírt biztosítékok tagállamokban történő igénybevételéről. A Bizottságnak megfelelő csatornákon – többek között az európai igazságügyi portálon – keresztül közzé kell tennie mind a jelentést, mind az összefoglalót.
- (50) Ezen irányelv nem sértheti a közéletben részt vevő természetes és jogi személyek számára kedvezőbb szabályokat megállapító egyéb uniós jogi eszközök által nyújtott védelmet. Így különösen, ezen irányelvnek nem szándéka az olyan jogok csökkentése vagy korlátozása, mint például a véleménynyilvánítás és a tájékozódás szabadságához való jog, továbbá nem szándéka az sem, hogy bármely módon csökkentse az (EU) 2019/1937 európai parlamenti és tanácsi irányelv⁽⁶⁾ által kínált, a nemzeti jogban végrehajtott védelmet. Ami az ezen irányelv és az (EU) 2019/1937 irányelv hatálya alá tartozó helyzeteket illeti, mindkét jogi aktus által kínált védelmet alkalmazni kell.
- (51) Az 1215/2012/EU és a 864/2007/EK rendeletben meghatározott esetekben alkalmazandó, a joghatóságra és az alkalmazandó jogra vonatkozó szabályok relevánsak lehetnek a stratégiai perekkel kapcsolatos ügyekben. Ezért fontos, hogy az említett rendeletek bármely jövőbeli felülvizsgálata során a joghatóságra és az alkalmazandó jogra vonatkozó szabályoknak a stratégiai perekre jellemző aspektusait is értékeljék.
- (52) Ezen irányelv megfelel az alapvető jogoknak, a Chartának és az uniós jog általános elveinek. Ennek megfelelően ezen irányelvet az említett alapvető jogokkal – ideértve a véleménynyilvánítás és a tájékozódás szabadságához való jogot, valamint a hatékony jogorvoslathoz, a tisztességes eljáráshoz és az igazságszolgáltatáshoz való jogot is – összhangban kell értelmezni és végrehajtani. Ezen irányelv végrehajtása során, azon helyzetekben, amikor konfliktus áll fenn a releváns alapvető jogok között, valamennyi érintett hatóságnak meg kell valósítania – az arányosság elvével összhangban – az érintett jogok közötti megfelelő egyensúlyt.
- (53) Az EUSZ-hez és az EUMSZ-hez csatolt, Dánia helyzetéről szóló 22. jegyzőkönyv 1. és 2. cikke értelmében Dánia nem vesz részt ennek az irányelvnek az elfogadásában, az rá nézve nem kötelező és nem alkalmazandó.
- (54) Az EUSZ-hez és az EUMSZ-hez csatolt, az Egyesült Királyságnak és Írországnak a szabadságon, a biztonságon és a jog érvényesülésén alapuló térség tekintetében fennálló helyzetéről szóló 21. jegyzőkönyv 3. cikkével összhangban Írország a 2022. július 6-i levelében bejelentette, hogy részt kíván venni ennek az irányelvnek az elfogadásában és alkalmazásában.
- (55) Mivel ezen irányelv céljait a tagállamok a nemzeti eljárásjogi jogszabályok közötti különbségek okán nem tudják kielégítően megvalósítani, az Unió szintjén azonban e célok jobban megvalósíthatók amiatt, hogy ezen irányelv közös minimumelőírásokat állapít meg a határokon átnyúló, polgári és kereskedelmi jellegű ügyekben alkalmazandó nemzeti eljárási biztosítékokra vonatkozóan, az Unió intézkedéseket hozhat a szubszidiaritásnak az EUSZ 5. cikkében foglalt elvével összhangban. Az arányosságnak az említett cikkben foglalt elvével összhangban ezen irányelv nem lépi túl az e célok eléréséhez szükséges mértéket,

⁽⁵⁾ A Bizottság (EU) 2022/758 ajánlása (2022. április 27.) a közéletben részt vevő újságíróknak és emberijog-védőknek a nyilvánvalóan megalapozatlan vagy visszaélésszerű bírósági eljárásokkal („közéleti részvételt akadályozó stratégiai perekkel”) szembeni védelméről (HL L 138., 2022.5.17., 30. o.).

⁽⁶⁾ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2019/1937 irányelve (2019. október 23.) az uniós jog megsértését bejelentő személyek védelméről (HL L 305., 2019.11.26., 17. o.).

ELFOGADTA EZT AZ IRÁNYELVET:

I. FEJEZET

Általános rendelkezések

1. cikk

Tárgy

Ezen irányelv biztosítékokat ír elő a közéleti részvételük miatt természetes és jogi személyekkel szemben határokon átnyúló vonatkozású polgári ügyekben indított, nyilvánvalóan megalapozatlan keresetek vagy visszaélészerű bírósági eljárások ellen.

2. cikk

Hatály

Ezen irányelvet polgári eljárások tárgyát képező, határokon átnyúló vonatkozású, polgári vagy kereskedelmi jellegű ügyekre kell alkalmazni – ideértve az ideiglenes és biztosítási intézkedésekre irányuló eljárásokat, valamint a viszontkereseteket is –, tekintet nélkül a bíróság jellegére. Az irányelv hatálya nem terjed ki különösen az adó-, vám- vagy közigazgatási ügyekre, vagy az államnak a közhatalmi jogosítványai gyakorlása során hozott intézkedései vagy elkövetett mulasztásai (acta iure imperii) miatti felelősségére. Ezen irányelv nem alkalmazandó a büntetőügyekre vagy a választottbíráskodásra, és nem érinti a büntető eljárásjogot.

3. cikk

Minimumkövetelmények

(1) A tagállamok a közéletben részt vevő személyek polgári ügyekben folytatott, a közéleti részvételt akadályozó, nyilvánvalóan megalapozatlan keresetekkel vagy visszaélészerű bírósági eljárásokkal szembeni védelme céljából kedvezőbb rendelkezéseket is bevezethetnek vagy fenntarthatnak, ideértve az olyan nemzeti rendelkezéseket is, amelyek hatékonyabb eljárási biztosítékokat irányoznak elő a véleménynyilvánítás és a tájékozódás szabadságához való joggal kapcsolatban.

(2) Ezen irányelv végrehajtása semmilyen körülmények között nem szolgálhat alapként ahhoz, hogy csökkenjen a biztosítékoknak a tagállamok által az ezen irányelv hatálya alá tartozó területeken már biztosított szintje.

4. cikk

Fogalommeghatározások

Ezen irányelv alkalmazásában:

1. „közéleti részvétel”: valamely természetes vagy jogi személy által a véleménynyilvánítás és a tájékozódás szabadságához, a művészet és a tudomány szabadságához, vagy a gyülekezési és az egyesülési szabadsághoz való jog gyakorlása során bármely olyan nyilatkozat megtétele vagy bármely olyan tevékenység elvégzése, amely valamely közérdekű ügyet érint, valamint az ahhoz közvetlenül kapcsolódó bármely előkészítő, támogató vagy segítő tevékenység;
2. „közérdekű ügy”: minden olyan ügy, amely a nyilvánosságot olyan mértékben érinti, hogy ahhoz a nyilvánosságnak jogos érdeke fűződhet, olyan területeken mint:
 - a) alapvető jogok, közegészségügy, biztonság, a környezet vagy az éghajlat;
 - b) közszereplőnek minősülő természetes vagy jogi személynek a köz- vagy a magánszektorban végzett tevékenységei;
 - c) törvényhozó, végrehajtó vagy igazságügyi szerv általi vizsgálat vagy bármely más hivatalos eljárás tárgyát képező ügyek;
 - d) korrupcióra, csalásra vonatkozó vagy az ilyen ügyekkel kapcsolatban bármely egyéb bűncselekményre vagy szabálysértésre vonatkozó állítások;

- e) az Európai Unióról szóló szerződés 2. cikkében rögzített értékek védelmére irányuló tevékenységek, ideértve a demokratikus folyamatok indokolatlan beavatkozással szembeni védelmét, különösen a dezinformáció elleni küzdelem révén;
3. „a közéleti részvételt akadályozó, visszaélő bírósági eljárás”: olyan bírósági eljárás, amely nem valamely jog tényleges érvényesítésére vagy gyakorlására irányul, hanem fő célja a közéleti részvétel megakadályozása, korlátozása vagy szankcionálása, gyakran a felek közötti erőviszonyok kiegyensúlyozatlanságának kihasználásával, és amely megalapozatlan keresetek érvényesítésére irányul. Ilyen célra utalhatnak például a következők:
- a) a követelés egészének vagy egy részének aránytalan, túlzott vagy észszerűtlen jellege, ideértve a túlzott pertárgy értéket is;
- b) a felperes vagy vele összeköttetésben álló felek által hasonló ügyekben indított több eljárás ténye;
- c) megfélemlítés, zaklatás vagy fenyegetés a felperes vagy a felperes képviselői részéről az eljárást megelőzően vagy annak során, valamint a felperes által hasonló vagy párhuzamos ügyekben tanúsított hasonló magatartás;
- d) olyan eljárási taktikák rosszhiszemű alkalmazása, mint az eljárás késleltetése, a legkedvezőbb igazságszolgáltatási fórum család vagy visszaélő kiválasztása, vagy az ügyeknek az eljárás egy későbbi szakaszában történő rosszhiszemű megszüntetése.

5. cikk

Határokon átnyúló vonatkozású ügyek

- (1) Ezen irányelv alkalmazásában valamely ügy határokon átnyúló vonatkozásúnak minősül, kivéve, ha mindkét fél az eljáró bíróság helye szerinti tagállammal azonos tagállamban rendelkezik lakóhellyel vagy székhellyel, és az érintett helyzet szempontjából releváns, minden egyéb elem kizárólag az említett tagállamban található.
- (2) A lakóhelyet, illetve a székhelyet az 1215/2012/EU rendeletnek megfelelően kell megállapítani.

II. FEJEZET

Az eljárási biztosítékokra vonatkozó közös szabályok

6. cikk

Eljárási biztosítékok iránti kérelem

- (1) A tagállamok biztosítják, hogy amennyiben természetes vagy jogi személyek ellen azok közéleti részvétele miatt bírósági eljárást indítanak, az említett személyek – a nemzeti jognak megfelelően – kérelmezhetik a következőket:
- a) biztosíték a 10. cikkben előírtak szerint;
- b) a nyilvánvalóan megalapozatlan keresetek korai elutasítása a III. fejezetben előírtak szerint;
- c) korrekciós intézkedések a közéleti részvételt akadályozó, visszaélő bírósági eljárásokkal szemben a IV. fejezetben előírtak szerint.
- (2) A tagállamok rendelkezhetnek úgy, hogy a III. és IV. fejezetben előírtak szerinti, az eljárási biztosítékokra vonatkozó intézkedéseket az ügyben eljáró bíróság hivatalból is meghozhatja.

7. cikk

Az eljárási biztosítékok iránti kérelmek gyorsított elbírálása

- (1) A tagállamok biztosítják, hogy a 6. cikk (1) bekezdésének a) és b) pontja szerinti kérelmeket a nemzeti joggal összhangban gyorsított módon bírálják el, figyelembe véve az ügy körülményeit, a hatékony jogorvoslathoz való jogot és a tisztességes eljáráshoz való jogot.

(2) A tagállamok biztosítják, hogy a 6. cikk (1) bekezdésének c) pontja szerinti kérelmeket is, amennyiben lehetséges, a nemzeti joggal összhangban gyorsított módon el lehessen bíráltni, figyelembe véve az ügy körülményeit, a hatékony jogorvoslathoz való jogot és a tisztességes eljáráshoz való jogot.

8. cikk

A kereset vagy a beadvány későbbi módosítása

A tagállamok biztosítják, hogy a természetes vagy jogi személyek ellen azok közéleti részvétele miatt indult bírósági eljárásokban a kereseteknek vagy a beadványoknak a felperes általi bármely későbbi módosítása – ideértve a keresetek visszavonását is – ne befolyásolja az alperes azon lehetőségét, hogy a IV. fejezetben előírtak szerinti korrekciós intézkedésekért folyamodjon a nemzeti joggal összhangban.

Az első bekezdés nem érinti a 6. cikk (2) bekezdését.

9. cikk

A bírósági eljárás során az alperesnek nyújtott támogatás

A tagállamok biztosítják, hogy a természetes vagy jogi személyek ellen azok közéleti részvétele miatt indult bírósági eljárásokban eljáró bíróságok elfogadhassák azt, hogy az olyan egyesületek, szervezetek, szakszervezetek és egyéb jogalanyok, amelyeknek a nemzeti joguk által megállapított kritériumoknak megfelelően jogos érdekük fűződik a közéletben részt vevő személyek jogainak védelméhez vagy előmozdításához, – a nemzeti joggal összhangban – támogathatják az alperest az alperes beleegyezése esetén, vagy tájékoztatást nyújthatnak az említett eljárások során.

10. cikk

Biztosíték

A tagállamok biztosítják, hogy a természetes vagy jogi személyek ellen azok közéleti részvétele miatt indult bírósági eljárásokban eljáró bíróság – az igazságszolgáltatáshoz való jog sérelme nélkül – a felperest biztosíték nyújtására kötelezhesse az eljárás becsült költségei tekintetében, amelyek magukban foglalhatják a jogi képviselőnek az alperesnél felmerült költségeit és – ha a nemzeti jog úgy rendelkezik – a kártérítést is.

III. FEJEZET

A nyilvánvalóan megalapozatlan keresetek korai elutasítása

11. cikk

Korai elutasítás

A tagállamok biztosítják, hogy a bíróságok a közéleti részvételt akadályozó kereseteket – megfelelő vizsgálatot követően – a nemzeti joggal összhangban az eljárás lehető legkorábbi szakaszában elutasíthassák annak nyilvánvaló megalapozatlansága miatt.

12. cikk

Bizonyítási teher és a keresetek alátámasztása

(1) A kereset megalapozottsága bizonyításának terhe a keresetet benyújtó felperesre hárul.

(2) A tagállamok biztosítják, hogy amennyiben az alperes korai elutasítás iránti kérelmet nyújt be, a felperesnek kelljen alátámasztania a keresetét annak érdekében, hogy a bíróság elbírálhassa, hogy a kereset nem nyilvánvalóan megalapozatlan-e.

13. cikk

Fellebbezés

A tagállamok biztosítják, hogy a 11. cikk szerinti korai elutasítást megállapító határozattal szemben fellebbezéssel lehessen élni.

IV. FEJEZET

A közéleti részvételt akadályozó, visszaélésszerű bírósági eljárásokkal szembeni korrekciós intézkedések

14. cikk

Költségviselés

(1) A tagállamok biztosítják, hogy a közéleti részvételt akadályozó, visszaélésszerű bírósági eljárást indító felperes kötelezhető legyen minden olyan típusú eljárási költség viselésére, amely a nemzeti jog alapján megtéríthető, ideértve a jogi képviselőnek az alperesnél felmerült teljes költségeit is, kivéve, ha e költségek túlzottak.

(2) Amennyiben a nemzeti jog – a jogszabályban foglalt díjtáblázatokban meghatározottak felett – nem garantálja a jogi képviselői költségek teljeskörű megtérítését, a tagállamok biztosítják az ilyen költségeknek – kivéve, ha túlzottak – a nemzeti jog alapján rendelkezésre álló, egyéb módon történő, teljeskörű fedezését.

15. cikk

Szankciók vagy egyéb, azonos hatékonyságú, megfelelő intézkedések

A tagállamok biztosítják, hogy a közéleti részvételt akadályozó, visszaélésszerű bírósági eljárásban eljáró bíróságok az eljárást indító féllel szemben hatékony, arányos és visszatartó erejű szankciókat vagy egyéb, azonos hatékonyságú, megfelelő intézkedéseket alkalmazhassanak, ideértve a kártérítés fizetését vagy – ha a nemzeti jog úgy rendelkezik – a bírósági határozat közzétételét.

V. FEJEZET

Harmadik országbeli ítéletekkel szembeni védelem

16. cikk

A harmadik országbeli ítéletek elismerése és végrehajtása megtagadásának indokai

A tagállamok biztosítják, hogy a valamely tagállamban lakóhellyel vagy székhellyel rendelkező természetes vagy jogi személy ellen indított, a közéletben való részvételt akadályozó bírósági eljárásban hozott harmadik országbeli ítéletek elismerését és végrehajtását megtagadják, ha az említett eljárás nyilvánvalóan megalapozatlannak vagy visszaélésszerűnek minősül azon tagállam joga szerint, amelyben az ilyen elismerést vagy végrehajtást kérik.

17. cikk

A harmadik országbeli eljárásokkal kapcsolatos keresetekre vonatkozó joghatóság

(1) A tagállamok biztosítják, hogy amennyiben egy, az Unión kívül lakóhellyel vagy székhellyel rendelkező felperes a közéleti részvételt akadályozó, visszaélésszerű bírósági eljárást indít valamely harmadik ország bírósága előtt egy, valamely tagállamban lakóhellyel vagy székhellyel rendelkező természetes vagy jogi személlyel szemben, az említett személy a lakóhelye vagy székhelye szerinti bíróság előtt kérhesse a harmadik ország bírósága előtti eljárással összefüggésben felmerült károk és költségek megtérítését.

(2) A tagállamok korlátozhatják az (1) bekezdés szerinti joghatóság gyakorlását, amíg az eljárás még folyamatban van a harmadik országban.

VI. FEJEZET

Záró rendelkezések

18. cikk

Kapcsolatok kétoldalú és többoldalú egyezményekkel és megállapodásokkal

Ezen irányelv nem érinti a valamely harmadik állam és az Unió vagy egy tagállam közötti, 2024. május 6. előtt kötött kétoldalú és többoldalú egyezmények és megállapodások alkalmazását.

19. cikk

Tájékoztatás és átláthatóság

(1) A tagállamok biztosítják, hogy a közéletben részt vevő, a 6. cikkben említett természetes és jogi személyek hozzáférjenek a rendelkezésre álló eljárási biztosítékokra és korrekciós intézkedésekre, valamint a meglévő támogatási intézkedésekre – így például a költségmentességre és a pénzügyi vagy pszichológiai támogatásra, amennyiben azok rendelkezésre állnak – vonatkozó információkhoz.

Az első albekezdésben említett információknak magukban kell foglalniuk a figyelemfelkeltő kampányokra vonatkozó bármely elérhető információt is, adott esetben a releváns civil társadalmi szervezetekkel és egyéb érdekelt felekkel való együttműködésben.

Az ilyen tájékoztatást egyetlen helyen, könnyen hozzáférhető formában kell nyújtani egy megfelelő csatornán, így például egy információs központon, meglévő kapcsolattartó ponton vagy elektronikus kapun – ideértve az európai igazságügyi portált is – keresztül.

(2) A tagállamok biztosítják, hogy a határokon átnyúló polgári eljárásokban – a 2003/8/EK tanácsi irányelvnek ⁽⁷⁾ megfelelően – biztosított legyen a költségmentesség.

(3) A tagállamok könnyen hozzáférhető, elektronikus formátumban közzéteszik a nemzeti fellebbviteli bíróságai vagy legmagasabb fokú bíróságai által az ezen irányelv hatálya alá tartozó eljárásokkal kapcsolatban hozott minden jogerős ítéletet. Az említett közzétételt a nemzeti joggal összhangban kell elvégezni.

20. cikk

Adatgyűjtés

A tagállamok – évente, amennyiben rendelkezésre állnak – adatokat szolgáltatnak a Bizottság számára a II., III., IV. és V. fejezetben említett kérelmekről és határozatokról, lehetőleg összesített formában, a következőkre vonatkozóan:

- a) a releváns évben indított, a közéleti részvételt akadályozó, visszaélészerű bírósági eljárások száma;
- b) a bírósági eljárások száma az alperesek és a felperesek típusai szerinti bontásban;
- c) az ezen irányelv alapján benyújtott kereset típusa.

21. cikk

Felülvizsgálat

A tagállamok 2030. május 7-ig a Bizottság rendelkezésére bocsátják az ezen irányelv alkalmazásával kapcsolatos, rendelkezésre álló adatokat, különösen azon rendelkezésre álló adatokat, amelyek bemutatják, hogy a közéleti részvételt akadályozó bírósági eljárások által célba vett személyek hogyan vették igénybe az ezen irányelvben meghatározott biztosítékokat. A rendelkezésre bocsátott információk alapján a Bizottság legkésőbb 2031. május 7-ig, majd azt követően ötévente jelentést nyújt be az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak ezen irányelv alkalmazásáról. Az említett jelentésben értékelni kell a fejleményeket a közéleti részvételt akadályozó, visszaélészerű bírósági eljárások tekintetében és ezen irányelv tagállamokban kifejtett hatását, figyelembe véve ugyanakkor a nemzeti kontextust az egyes tagállamokban, ideértve az (EU) 2022/758 ajánlás végrehajtását is. Az említett jelentést szükség esetén ezen irányelv módosítására irányuló javaslatoknak kell kísérniük. A Bizottság jelentését közzé kell tenni.

22. cikk

Átültetés

(1) A tagállamok hatályba léptetik azokat a törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezéseket, amelyek szükségesek ahhoz, hogy ennek az irányelvnek 2026. május 7-ig megfeleljenek. Erről haladéktalanul tájékoztatják a Bizottságot.

Amikor a tagállamok elfogadják ezeket a rendelkezéseket, azokban hivatkozni kell erre az irányelvre, vagy azokhoz hivatalos kihirdetésük alkalmával ilyen hivatkozást kell fűzni. A hivatkozás módját a tagállamok határozzák meg.

(2) A tagállamok közlik a Bizottsággal nemzeti joguk azon főbb rendelkezéseinek szövegét, amelyeket az ezen irányelv által szabályozott területen fogadnak el.

⁽⁷⁾ A Tanács 2003/8/EK irányelve (2003. január 27.) a határon átnyúló vonatkozású jogviták esetén az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés megkönnyítése érdekében az ilyen ügyekben alkalmazandó költségmentességre vonatkozó közös minimumszabályok megállapításáról (HL L 26., 2003.1.31., 41. o.).

23. cikk

Hatálybalépés

Ez az irányelv az *Európai Unió Hivatalos Lapjában* való kihirdetését követő huszadik napon lép hatályba.

24. cikk

Címzettek

Ennek az irányelvnek a tagállamok a címzettjei.

Kelt Brüsszelben, 2024. április 11-én.

az Európai Parlament részéről

az elnök

R. METSOLA

a Tanács részéről

az elnök

H. LAHBIB